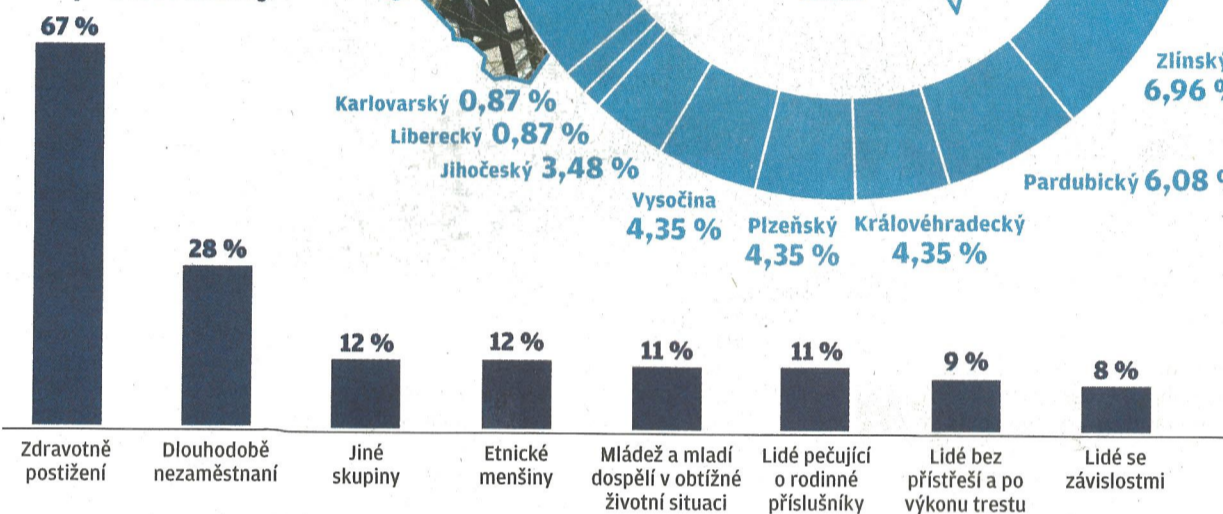

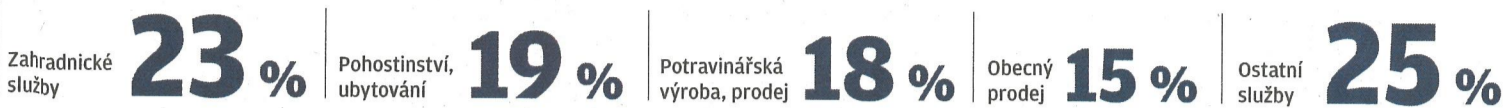
Až 75 procent mzdy refunduje zaměstnavatelům lidí se zdravotním postižením úřad práce. Musí ale zaměstnávat více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu zaměstnanců a zároveň splnit podmínku, že tito lidé pracují na chráněných pracovních místech.

50 % mzdy a pouze po dobu jednoho roku úřad přispívá na dlouhodobě nezaměstnané.

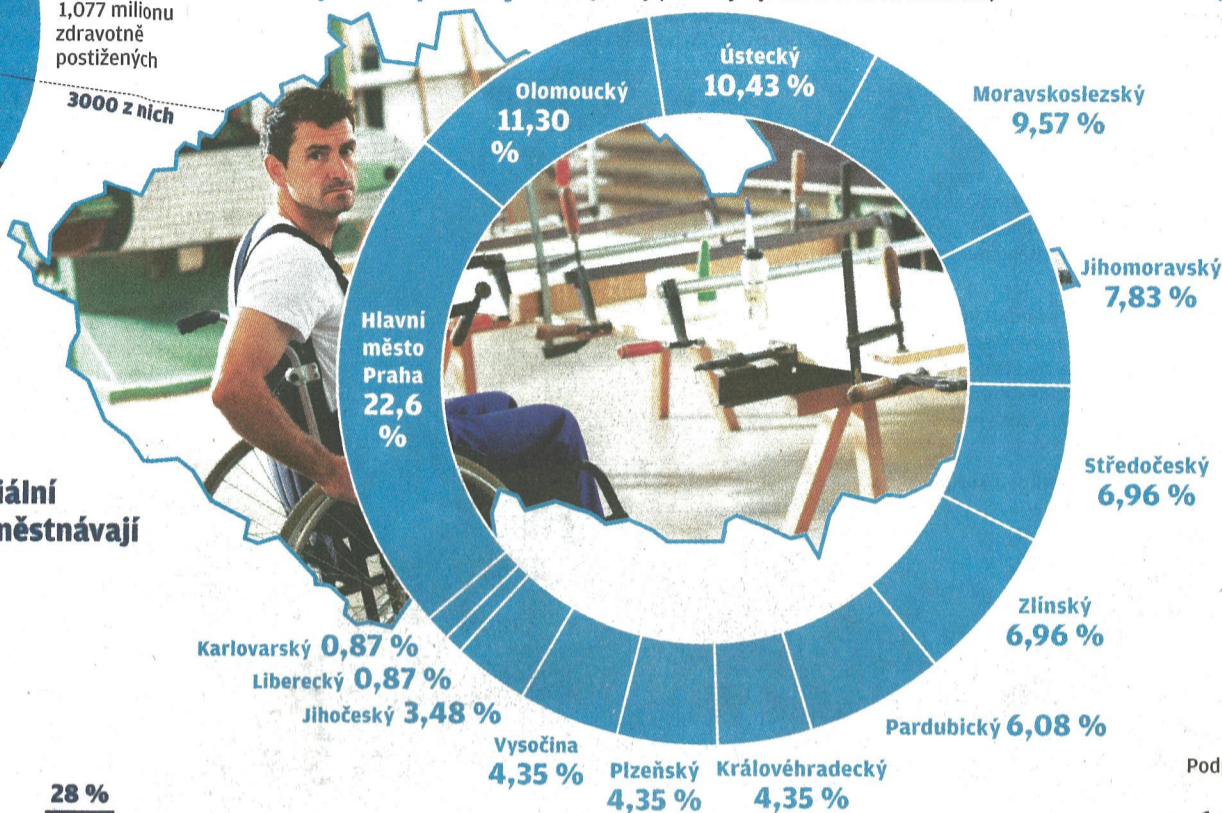
Koho sociální firmy zaměstnávají

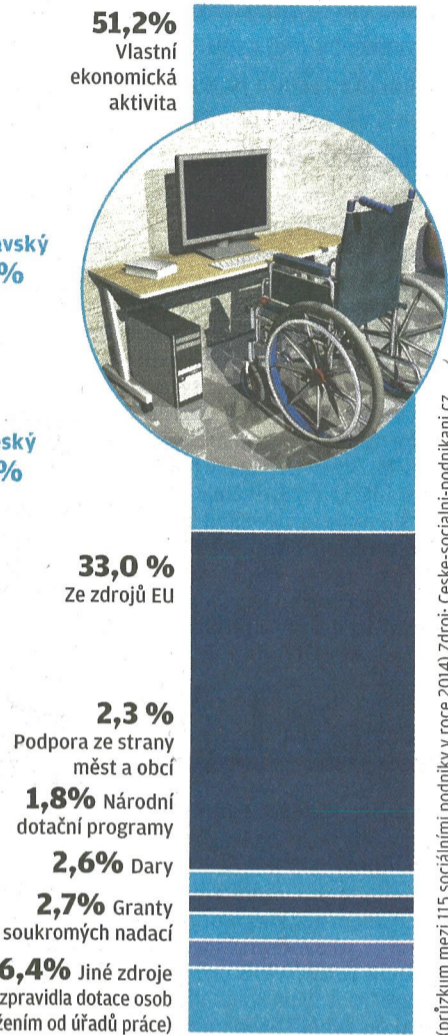
Oblasti, ve kterých sociální podniky působí

Sociální podniky v krajích (Nejčastěji podnikají v jedné či ve dvou oblastech)

Z čeho je činnost financována

Byznys i šance pro potřebné

Sociální firmy dávají práci postiženým či dlouhodobě nezaměstnaným

V Česku fungují už více než dvě stovky sociálních podniků a díky podpoře z evropských fondů jich stále přibývá. Většina z nich se neobejde bez dotací, ale jsou i výjimky.

ALENA ADÁMKOVÁ

PRAHA Sociální podniky většinou zaměstnávají znevýhodněné lidi. Měly by mít vyrovnané hospodaření nebo dosahovat zisku. A v rámci možností by měly pomáhat životnímu prostředí nebo ho nepoškozovat. Více než polovina zisku by měla jít zpět do firmy – na rozvoj sociálního podniku, na pomoc zaměstnancům nebo do nějaké neziskovky na něco prospěšného pro společnost.

Obejdou se sociální podniky bez dotací? „Zpočátku těžko, ale pár jich je. Když zaměstnávají znevýhodněné lidi, je to pro ně dražší, protože se jim musí více věnovat, navíc ti lidé mají nižší produktivitu. Je dobré, když je možné jejich platy dorovnat z jiných zdrojů, protože takový podnik je méně konkurenceschopný,“ vysvětluje Petra Francová z obecně prospěšné společnosti P3 – People, Planet, Profit, která spravuje mimo jiné web o českém sociálním podnikání.

Kdo má na dotace nárok

Nárok na nejvyšší dotace mají ty sociální podniky, které zaměstnávají více než 50 procent osob se zdravotním postižením, pro které platí zvláštní ustanovení zákona o zaměstnanosti. „Ty, které zaměstnávají méně než 50 procent osob se zdravotním postižením nebo jinak sociálně vyloučené osoby, mohou získat příspěvek na mzdu po dobu jednoho roku do výše 50 procent mzdy. Firmy, které zaměstnávají více než 50 procent zdravotně postižených, mo-

hou získat příspěvek 75 procent mezd do výše 8000,- měsíčně,“ vysvětluje Francová. Podniky mohou ale v počátcích získat od úřadu práce dotaci na vznik pracovního místa, pokud jde o dlouhodobě nezaměstnané (bližší viz článek Jaké jsou možnosti podpory). Rozdílná výše podpory je podle mluvčí Úřadu práce ČR Kateřiny Beránkové dána rozdílnou legislativou na podporu zaměstnávání zdravotně postižených, respektive sociálně vyloučených či dlouhodobě nezaměstnaných.

Podle Francové to má i další příčinu: „S dlouhodobě nezaměstnanými lidmi to bývá složitější, protože už ztratili pracovní návyky. Pokud tito lidé patří zároveň mezi sociálně znevýhodněné, často mají nízké vzdělání, bývají zadlužení a bez motivace pracovat. Proto je pro sociální podniky výhodnější zaměstnávat zdravotně postižené,“ vysvětluje Francová.

Podpora z evropských peněz

Jak složité je založit sociální firmu? Sociální podniky vznikaly od roku 2006 s pomocí evropských peněz. „V minulém programovém období byl jejich vznik podporován investičními i neinvestičními prostředky. Bylo několik výzev. U nás je podporován vznik sociálních podniků, které zaměstnávají znevýhodněné lidi. V jiných zemích je to více spojeno s komunitní činností, se vzájemnou pomocí, dobrovolnictvím, s ochranou životního prostředí,“ vysvětluje Francová.

Nyní však vyvstává velký problém: „Radě sociálních podniků v Česku došel evropský grant a nyní už se musí užívat bez dotací. Z toho důvodu zaměstnávají zejména zdravotně postižené, protože větší část jejich mzdy jim platí úřad práce. Některé z nich jsou nyní ve špatné situaci,“ uvádí Francová, která připouští, že občas se sociální podniky zakládají hlavně za účelem získat evropské dotace. „Ale rozhodně jich není

Sociální firmy zaměstnávají handicapované lidi. Je to dražší, protože se jim musejí více věnovat, navíc mívají nižší produktivitu. Proto je potřebné jejich platy dotovat.

”

většina,“ podotýká Francová a dodává, že podpora zaměstnávání znevýhodněných na trhu práce je pro stát finančně výhodnější než vyplácet dávky. „Podle studie, kterou jsme si nechali zpracovat, stojí jeden nezaměstnaný člověk stát přes 20 tisíc korun. Když pracuje, platí si sám sociální a zdravotní pojištění, víc utrací a státu se celkově vyplácí podporovat zaměstnávání těchto lidí v sociálních podnicích,“ dodává Francová.

Opora v legislativě

Sociální podnikání má podpořit i nový zákon. Předkladatelem návrhu věcného záměru zákona je ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Dienstbier, spolupředkladatelé ministerstva práce a průmyslu.

„Hlavně by měl definovat pojem sociální podnikání, protože hodně lidí neví, co to je. Sám zákon nebude zakládat žádné přímé finanční výhody. Měl by vzniknout registr sociálních podniků a strategie. Uvažuje se o vzniku výboru pro sociální podnikání, protože jde o meziresortní záležitost. Bude to pak provázáno i s jinými zákony, třeba s novým zákonem o veřejných zakázkách, který umož-

ní zvýhodňovat sociální podniky, a to v souladu se směrnicí EU.

Agentura pro sociální začleňování propaguje, aby se do předmětu zakázky dávalo, že vítěz musí zaměstnat minimálně deset procent lidí z evidence úřadu práce,“ vysvětluje Francová s tím, že takto už zkoušejí zakázky zadávat například Lesy ČR či podniky Povodí. Uvažuje se o tom, že by úřady práce mohly platit sociálním podnikům mentora, který bude se znevýhodněnými lidmi pracovat. Podpora pracovních míst zdravotně postižených zůstane zachována. Zákon by měl podle legislativního plánu platit od roku 2017.

Firmy, které to umí bez dotací

Špičkovou sociální firmou je například družstvo invalidů Ergotep. Má 120 zaměstnanců, z toho 95 procent invalidů. Ročně utrží zhruba 100 milionů a vydělá deset milionů korun, které ze tří čtvrtin investuje do společensky prospěšných věcí. Poskytuje služby například pro Poštovní spořitelnu, ČSOB, provozuje call centra či internetový obchod.

Velmi úspěšně si vede i První severočeské družstvo zdravotně postižených s pobočkami v Ústí nad Labem či Děčíně, které provozuje mimo jiné call centrum, provádí komplectace elektrických přístrojů, zabývá se ostrahou objektů. Na Ostravsku působí zase úspěšný sociální podnik Ergon, který staví už třetí výrobní halu, pro velké firmy dělá například kompletaci, provozuje prádelnu.

Výhradně lidi z ubytoven, kteří přišli o střechu nad hlavou, zaměstnává pak podnik Ekoano z Kutné Hory. Pět lidí pracuje na pile a pět lidí upravuje zeď ve městě. Podnik je tak úspěšný, že do budoucna plánuje nezávislost na dotacích. Zaměstnancům je přes padesát let, nejsou kvalifikovaní a většina jich byla dlouhodobě registrována na úřadu práce.

Autorka je spolupracovnice LN

Jaké jsou možnosti finanční podpory

PRAHA Sociálním firmám se dostává poměrně štedré podpory z více zdrojů. Kromě příspěvku na každé pracovní místo pro sociálně znevýhodněné či zdravotně postižené poskytuje Úřad práce ČR i příspěvek na vznik takového pracovního místa. Další prostředky poskytuje Evropská unie prostřednictvím svých strukturálních fondů. V novém programovém období počítají ve svých operačních programech s podporou hned tři ministerstva – práce a sociálních věcí (MPSV), místního rozvoje (MMR) a průmyslu a obchodu (MPO), i když zde je způsob a výše podpory zatím spíše v obecné rovině.

Příspěvek na zřízení chráněného pracovního místa

Je určen na pořízení vybavení zřízovaného pracovního místa, poskytuje jej Úřad práce ČR. Podmínkou je, že takové místo musí být obsazeno minimálně tři roky. Příspěvek, jde-li o osobu zdravotně znevýhodněnou či o osobu v 1. nebo 2. stupni invalidity, může ÚP ČR poskytovat maximálně ve výši 8násobku (201 432 Kč) a v případě osoby s těžším zdravotním postižením, tj. osoby invalidní ve 3. stupni, maximálně ve výši 12násobku (302 148 Kč) průměrné mzdy.

Jestliže zaměstnavatel zřizuje 10 a více chráněných pracovních míst, pak může maximální výše příspěvku na zřízení jednoho chráněného pracovního místa činit 10násobek (251 790 Kč) a v případě pracovního místa zřízeného pro osobu s těžším zdravotním postižením 14násobek (352 506 Kč) průměrné mzdy.

Sleva na dani

Pokud firma zaměstnává osoby se zdravotním postižením, může také uplatnit slevu na dani. V případě každého pracovníka s 1. nebo 2. stupněm invalidity činí sleva na dani 18 tisíc Kč, v případě zaměstnance ve 3. stupni invalidity pak 60 tisíc Kč ročně.

Operační program Zaměstnanost

Zájemcům o podporu v oblasti sociálního podnikání z řad podnikatelských subjektů nebo OSVČ je určena výzva Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Předkladatelům projektů bude k dispozici celkem 100 milionů korun z operačního programu Zaměstnanost. Výzva byla zveřejněna letos 17. srpna. Projekty musí být předloženy do 30. listopadu 2015.

Integrovaný regionální operační program (IROP)

Na vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) je 25 522 658 eur (v přepočtu kolem 700 milionů Kč).

V říjnu 2015 plánuje MMR vyhlásit dvě výzvy pro sociální podnikání: Sociální podnikání pro sociálně vyloučené lokality (podíl EFRR – 132 000 000 Kč) a Sociální podnikání pro území mimo sociálně vyloučené lokality (podíl EFRR – 88 000 000 Kč).

Podíl EFRR je 85 %, příjemce hradí 15 % způsobilých výdajů projektu.

Další výzvy pro sociální podnikání jsou v IROP plánovány i v roce 2016. Žadatelé mohou být osoby samostatně výdělečně činné, obchodní korporace, společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti, družstva, neziskové organizace a církve.

OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost

Ministerstvo průmyslu chystá další program Expanze pro malé a střední podniky. Cílem programu je usnadňovat malým a středním podnikatelům přístup k bankovním úvěrům. Program má mj. přispět i k rozvoji sociálního podnikání. Trvat má do konce roku 2023 a je na něj vyčleněno 350 milionů eur, tedy přibližně 9,5 miliardy korun. aad

Sociální zemědělství v praxi

Novým módním hitem v sociálním podnikání je tzv. sociální zemědělství. V čem spočívá?

ALENA ADÁMKOVÁ

TÝN NAD VLTAVOU Soukromý zemědělec Jiří Netík byl po roce 1990 prvním prezidentem Agrární komory. Poté se začal kromě své farmy věnovat charitativní činnosti. Mimo svého hospodářství, kde pracuje se svými čtyřmi syny, založil i chráněnou dílnu pro handicapované lidi, spolek Pomoc. Ten se postupně rozrostl ve složitý konglomerát celé řady obecně prospěšných společností, pro které Pomoc shání finance. Zároveň jsou tyto společnosti propojeny s rodinnou farmou Jiřího Netíka Dvůr Čihovice.

Společným jmenovatelem všech společností je zaměstnávání zdravotně i sociálně handicapovaných lidí, kterých dnes v Pomoci pracuje už 143.

Na začátku pomohl Francouzi

Na začátku byla myšlenka integrace lidí s postižením, hledalo se pro ně umístění. „Řekli jsme si, že chceme vyrábět užitečné, ekologické, zdravé produkty s postiženými lidmi, a toho se držíme,“ vysvětluje důvod vzniku složitěho konglomerátu spolumatel rodinné farmy Dvůr Čihovice Jiří Netík mladší.

Původně chtěli lidi zaměstnávat na soukromé farmě, která fungovala už před rokem 1989, ale v době restrukturalizace zemědělství to nešlo. Navíc práce v tomto odvětví prošla za 20 let mnoha technologickými i dalšími změnami, takže je tam potřeba hlavně zdravých lidí. „Proto jsme postupně vymysleli různé dílny, zahradnictví a takové činnosti, kde ti postižení pracovat mohou,“ upřesňuje Jiří Netík mladší. Prozrazuje, že s konceptem propletenice sociálních firem jim pomáhali Francouzi.

„Školili nás, předali nám know-how, jak se chovat ke klientům, řekli třeba, že se musíme propojit s naším mikroregionem, což bylo tehdy neznámé téma. Proto jsme například přibrali město Týn nad Vltavou do správní i dozorčí rady Domova svaté Anežky i Pomoci. A tím pádem k nám mají větší důvěru,“ popisuje Jiří Netík mladší.

V roce 1996 získal spolek Pomoc od Pozemkového fondu do

Domov svaté Anežky. Žijí zde lidé s lehkým mentálním postižením, současně tu probíhá jejich sociální rehabilitace, která spočívá především v pracovní terapii.

nájmů polorozpadlou budovu statku, která je nyní předmětem církevní restituice, přechází do majetku pražského arcibiskupství. Zemědělskou část tvoří rodinná farma, která je od Pomoci majetkově oddělená. Ve stejném objektu sídlí i Domov svaté Anežky, kde žijí lidé s lehkým mentálním postižením a kde probíhá jejich sociální rehabilitace, která spočívá především v pracovní terapii.

„Statek s Domovem svaté Anežky kooperuje, pronajímá si odtud lidi v rámci smlouvy o službách, platíme jim 50–120 korun na hodinu,“ vysvětluje Jiří Netík mladší. Dodává, že Domov svaté Anežky na zaměstnávání těchto lidí dostává dotace od úřadu prá-

Spolek Pomoc zaměstnává 143 handicapovaných lidí, třeba vozíčkáře a dlouhodobě nezaměstnané, hlavně Romy

”

lych elektrozařízení, ale společností zabývajících se kolektivním sběrem těchto zařízení nám sebraly práci. Museli jsme pro klienty najít nové uplatnění v zahradnických službách,“ uvedl Jiří Netík mladší.

Přispívají úřady práce

Co přinese zaměstnavatelům zapojení do sociálního zemědělství? „Mohou získat zaměstnance na činnosti, které nejsou pro každého vhodné, jsou například příliš jednotvárné. Obdrží také podporu z úřadu práce a navíc teď máme programy na Podpůrném a garančním rolnickém a lesnickém fondu, které jim pomohou zajistit zázemí pro výrobu. Do konce roku z nich půjde na sociální zemědělství 50 milionů korun. Zaměstnavatel vlastně pomůže sobě i lidem, řada zaměstnavatelů má i morální zájem, chtějí prostě pomoci ve svém okolí. Samozřejmě nikdo z toho nezbohatne, ale znamená to také, že se lidé zajímají o to, co se děje kolem nich, a snaží se o celkový rozvoj obcí, ve kterých žijí,“ uvádí Jiří Netík starší.

Sociální zemědělství ale dosud nemělo nárok na podporu z Evropského sociálního fondu (ESF), například na rekvalifikační programy. „V minulém programovém období nešlo požádat o tyto dotace na zemědělské projekty, protože zemědělství má v EU svou kapitolu a lze čerpat jen z ní. Nyní se diskutuje o tom, zda by v novém programovém období šlo přispívat i na vzdělávání a rekvalifikace pracovníků v zemědělství v rámci aktivní politiky zaměstnanosti z ESF, protože z kapitoly zemědělství to zřejmě nepůjde,“ uvedl Jiří Netík mladší s tím, že spolek Pomoc mohl čerpat evropské dotace na rekvalifikaci lidí z elektrodišny na zahradníky.

V novém programovém období chce spolek získat investiční dotaci na vybudování chráněného bydlení pro klienty Domova svaté Anežky v Temelíně z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP), bude však třeba zvládnout pětiletou ekonomickou udržitelnost celého projektu.

Dlouhodobým cílem spolku Pomoc je pak udržet se v černých číslech, což se mu dosud dařilo. „Letos nám ale zatím chybí k udržení kladné nuly 1,2 milionu korun,“ přiznal Jiří Netík mladší, který však věří, že seženou dost zakázek, aby tyto chybějící prostředky vydělali.

Bez evropských dotací to jde jen obtížně

Kvůli zpoždění evropských programů možná skončí keramická dílna.

PRAHA Také v hlavním městě najdeme celou řadu sociálních firem. Jednou z nich je obecně prospěšná společnost ENVIRA, která od roku 2014 sídlí v Hostivaři, ve Středisku ekologické výchovy Toulcův dvůr. Zaměstnává celkem 60 lidí, z toho 45 se zdravotním postižením. Teď je ale práce 15 z nich v ohrožení.

Jedním ze čtyř provozů je ručičkářská dílna, která zaměstnává právě 15 lidí a jednoho vedoucího. Vyrábí keramiku podle starých technologií, používá jen keramickou pec a hrnčířský kruh. Úřad práce sice refunduje 75 procent mzdy zdravotně postižených, ale to by k udržení dílny nestačilo. „Z Operačního programu Praha – Adaptabilita byla dosud placena ještě mzda vedoucího a zbytek mezd zaměstnanců s postižením. My jsme z prodeje keramiky pokrývali provozní náklady – energie, suroviny, nájem,“ vysvětluje Alena Mrázková, ředitelka provozu sociálního podnikání.

Program ale nyní končí a další hned tak vypsaný nebude, protože v Praze nejsou programy spolufinancované z evropských fondů dosud připravené. První výzvy by mohly být vypsané nejdříve v polovině příštího roku. „Do té doby hledáme možnosti, jak dílnu udržet,“ dodává Mrázková s tím, že se nyní snaží získat peníze ze soukromých nadací, ale ty rozhodně nejsou jisté.

ENVIRA tak bude muset zřejmě třetinu postižených propustit, zbude jich jen 30. Ti budou i nadále moci pracovat v dalších třech provozech v Toulcově dvoře – na údržbě zeleně, která zahrnuje i úklidové práce a ošetřování hospodářských zvířat, která se tu chovají, dále ve Zdravé jídelně, která vaří pro zaměstnance i veřejnost v duchu zásad zdravé výživy, a v Infocentru.

Tyto tři provozy si na sebe našťásti vydělávají. Zdravá jídelna například nabízí rozvoz jídla i mateřským školám v okolí, Informační centrum pořádá mj. exkurze po Toulcově dvoře, prodává i prospekty a doplňkový sortiment, jako je třeba med. A provoz údržby zeleně nabízí zase drobné truhlářské práce, ale také údržbu cizích zahrad. aad

Těstoviny z Mníšku servírují i v Alcronu

ALENA ADÁMKOVÁ

MNIŠEK POD BRDY Nenápadná provozna na okraji středočeského Mníšku pod Brdy vyrábí čerstvé těstoviny, na nichž si pochutnávají v pražských hotelech Four Seasons, Alcron a restauracích Zátíší, Kogo či Potrefená husa. Sociální podnik s vtipným názvem Pasta Fidlí tam zaměstnává šest zdravotně postižených či sociálně znevýhodněných na trhu práce.

Pomohli sponzoři

„Firma zahájila činnost v lednu 2014. Zakladatelem je občanské sdružení Náruč. To už osm let provozuje chráněnou kavárnu Modrý domeček v Řevnicích, kde pracuje více než 22 lidí s duševním onemocněním a mentálním postižením. Pak máme 13 let denní stacionář v Dobříšovicích, kam dnes docházejí mladí lidé s mentálním postižením. Zakladatelkou a předsedkyní občanského sdružení Náruč je doktorka Hejmová, manželka Ondřeje Hejmy,“ vypráví jednatelka firmy Helena Cymerová.

Kavárně se daří. „Její zisk významně přispívá do celkového roz-

počtu. Proto jsme se rozhodli vybudovat další gastronomický provoz, výrobu čerstvých těstovin,“ vysvětluje Cymerová.

Projekt si vyžádal investici 8,5 milionu korun. Celkem 2,5 milionu bylo poskytnuto z operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, 3,5 milionu tvořil provozní úvěr, zbytek pocházel od sponzorů – z grantů od Nadačního fondu Avast, Nadace Vodafone, z projektu Srdcerváci aj.

Sponzorské dary umožnily firmě ten luxus, že projekt výroby těstovin mohla připravovat více než rok. „Sháněli jsme peníze, hledali jsme nejlepšího dodavatele. Díky grantu od Nadace Vodafone jsme si mohli dovolit zaplatit na rok odbornou poradkyni kuchařku Pavlu Stine, která vařila v USA. Ona testovala všechny mouky a vajíčka, zkoušela v jakém poměru je namíchat. Chuť těstovin jsme konzultovali i s dalšími špičkovými kuchaři,“ vysvětluje Cymerová. Nakonec zvítězila semolinová mouka z malého mlýna ze severu Itálie, vejce jsou také z dovozu. „U nás jsme nesehnali standardní kvalitu,“ říká Cymerová.

V Mníšku pracuje pět lidí s lehkým postižením a jedna dlouhodobě nezaměstnaná

FOTO MAFRA TOMÁŠ KRIST

Během jednoho a půl roku získala firma více než 120 odběratelů. „Dodáváme třeba do hotelů Alcron, Four Seasons, do restaurací Potrefená husa, Kolkovna či do restaurace, kde se stravují manažeři Škoda Auto v Mladé Boleslavi. Krom toho dodáváme do

50 maloobchodů,“ uvádí Cymerová.

Na dvě směny

Měsíčně se v Mníšku vyrobí přes 5000 kilogramů těstovin. Mouka a vejce se zamíchají ve stroji na výrobu těsta s různými příchutě-

mi, pak se směs protlačí formami a následně se těstoviny balí. „Náš měsíční obrát je nyní půl milionu a stále roste. Abychom generovali zisk, je nutné, aby vzrostl na 750 tisíc korun. K tomu bychom potřebovali dalšího obchodního zástupce, auto a řidiče, na to však

zatím nemáme. Ve ztrátě ale už nejsme,“ říká Cymerová s tím, že do budoucna se chtějí obejít bez dotací.

Ve výrobě pracuje ve dvou směnách pět lidí s lehkým tělesným postižením a jedna dlouhodobě nezaměstnaná paní, řidič, fakturant, obchodní zástupce a jednatelka, celkem 10 lidí. „Na platy lidí se zdravotním postižením přispívá trvale úřad práce, refunduje 70 procent jejich mzdy, zatímco dlouhodobě nezaměstnané paní přispívá úřad práce jen na 50 % mzdy a jen po dobu jednoho roku,“ vysvětluje Cymerová. Zaměstnanci ve výrobě berou solidních 80–100 korun na hodinu, a jak nám řekla jedna ze zaměstnankyň, jsou zde spokojeni. „My ale nemůžeme brát lidi s příliš těžkým postižením, chceme od nich výkon. Mohou mít omezenou hybnost končetin nebo páteře, jedna paní je hluchoněmá, ale třeba lidé s mentálním postižením nebo duševním onemocněním to nezvládnou,“ říká Cymerová s tím, že asi největším problémem zaměstnávání zdravotně postižených je jejich častá nemocnost nebo návštěvy u lékařů.